

Голові разової спеціалізованої вченої ради
ДФ 76.051.030 Чернівецького
національного університету імені Юрія
Федьковича, доктору політичних наук,
професору РОТАР Наталії Юріївні
вул. М. Коцюбинського, 2, м. Чернівці
58012

ВІДГУК

офіційного опонента

на дисертаційну роботу КИБІЧ Яни Василівни на тему:
«Брекзит у європейському медіадискурсі: передумови, характер, наслідки»,
яка подана на здобуття ступеня доктора філософії у галузі знань 05
«Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 052 «Політологія»

Актуальність теми дослідження. 2021 рік став початком нової ери у відносинах Великої Британії та Європейського Союзу. Фінал Брекзиту дозволив сторонам уникнути найгіршого сценарію – виходу «без угоди», що могло б спричинити значні політичні, економічні та дипломатичні зриви. Однак, незважаючи на твердження, що Брекзит завершено, його наслідки все ще визначаються, а «правила дорожнього руху» між Брюсселем і Лондоном ще перевіряються. Вихід з ЄС другої за потужністю економіки Європи, провідної військової та дипломатичної потуги, країни, на яку припадало 12% населення ЄС, означає неминучу зміну балансу сил у Європі. Водночас економічний вплив виходу Британії з єдиного ринку ЄС хоч і був дещо прихований впливом пандемії Covid-19, все ж, за оцінками більшості експертів, відчутно «кусає» Лондон. Проте майже немає ознак того, що британці змінили свою думку в питанні виходу з ЄС, незважаючи на консенсус серед економістів, що наслідки Брекзиту є і залишатимуться в найближчій перспективі вкрай негативними. Отже, актуальним

дослідницькими питаннями залишають такі, як «що спричинило рішення Великої Британії покинути ЄС?», «наскільки це рішення було раціональним вибором?» та «які наслідки матиме цей прецедент для майбутнього самої Британії і Європейського Союзу?».

Представлена до захисту дисертаційна робота сприяє пошуку відповідей та ці та інші пов'язані з Брекзитом дослідницькі питання. Вона присвячена актуальній у науково-теоретичному та практичному аспектах темі. Авторка дисертації – Кибіч Яна Василівна – поставила перед собою амбітне завдання охарактеризувати передумови, характер та наслідки виходу Великої Британії з ЄС у європейському медійному дискурсі, зокрема проаналізувати особливості медійного супроводу референдуму про вихід Британії з ЄС та охарактеризувати Брекзит у медійному дискурсі провідних європейських ЗМК.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій.

Авторці вдалося вирішити цілий комплекс завдань, які дозволили глибоко і всебічно розкрити тему дисертаційного дослідження. Структура дисертаційного дослідження продумана, логічно обумовлена, охоплює весь комплекс основних, найбільш актуальних аспектів розглядуваної проблеми.

До позитивних рис роботи варто віднести скрупульозний аналіз теоретико-концептуальних засад європейської інтеграції, детальний огляд вітчизняної і зарубіжної літератури з розглядуваної проблематики, виділення проблемно-тематичних напрямів у її науковому осмисленні (розділ 1). Використана в роботі джерельна база є цілком репрезентативною й у сукупності з використанням адекватних методологічних підходів забезпечує достатню обґрунтованість наукових положень дисертації, їх достовірність і новизну.

Аналіз відображення Брекзиту в медійному дискурсі Великої Британії, запропонований дисертанткою у другому розділі роботи, є основою для розуміння багатьох дилем, з якими зіткнулися британці в ході цього

непростого процесу. Дослідження передумов та причин дезінтеграційних тенденцій у медійному дискурсі Сполученого Королівства дало можливість дисертантці обґрунтовано стверджувати, що британський євроскептичний курс у зовнішній політиці та аналогічні настрої всередині суспільства мають глибоке та міцне коріння. Водночас авторка показала, що ЗМІ та медіа брали дуже активну участь у висвітленні подій Брекзиту, і це вплинуло на результати голосування. Дисертантка акцентує, що загальна вульгаризація, таблоїдизація медійного супроводу Брекзиту в провідних новинних виданнях країни стали причиною поглиблення розколу британського суспільства та призвели до зростання числа прихильників виходу країни зі складу Євросоюзу. Як слушно підкреслює авторка, приклад Брекзиту продемонстрував, як з допомогою різних видів медіа можна впроваджувати в соціум бінарні позиції, що розділяють його, популяризувати потрібні настрої і гасла, спрощувати політичний процес (С. 113-114).

У третьому розділі роботи, присвяченому аналізу медійного супроводу Брекзиту в провідних країнах Заходу, дисертантка переконливо доводить, що після оголошення підсумків британського референдуму медійний дискурс в рамках європейського простору почав більше акцентів робити на традиційному історичному конфлікті «континенту» та «островів», низькому ступені залученості Великої Британії до європейської політики в період її членства в ЄС, її небажанні брати участь у вирішенні загальноєвропейських економічних проблем. Дослідження авторкою провідних ЗМІ та преси країн-учасниць Європейського Союзу показало, що серед того сегменту європейських ЗМІ, який висловив чітку позицію щодо Брекзиту, менше 10% транслювали новини про референдум та подальший розвиток подій після нього в позитивному ключі, а 74% європейських ЗМІ зайняли негативну позицію щодо рішення Британії та активно критикували її за це (С. 186). Дисертантка встановила, що більшість видань всередині ЄС транслювало відсутність занепокоєння щодо впливу Брекзиту на національні інтереси

власної країни, зосереджуючи свою увагу на темах торгівлі та економічних наслідках виходу Великої Британії з ЄС.

Наукова новизна результатів дисертації. Наукова новизна дисертації Кибіч Я. В. визначається передусім тим, що ця робота своєчасно і загалом успішно заповнює прогалину у дослідженнях висвітлення процесу виходу Великої Британії з ЄС у європейському медіадискурсі.

Практичне значення одержаних результатів дослідження. Практичне значення розглядуваного дисертаційного дослідження вбачається у тому, що отримані Кибіч Я. В. результати можуть бути враховані у науково-дослідному, навчальному процесі у ЗВО України на профільних спеціальностях та у формуванні виваженої і далекоглядної євроінтеграційної стратегії України на експертному та державному рівнях.

Повнота викладення наукових положень, висновків і результатів в опублікованих працях. Основні положення та результати дисертаційної роботи повно і всебічно викладено у 5-и публікаціях в наукових фахових виданнях з політичних наук, а також у 6-и матеріалах виступів на українських і міжнародних науково-практичних конференціях.

Відповідність дисертації встановленим вимогам. Робота складається зі вступу, трьох розділів, поділених на підрозділи, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації складає 238 сторінки, з яких 176 – основний текст. Оформлення дисертації відповідає вимогам, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40. Аналіз тексту дисертаційної роботи свідчить про дотримання авторкою вимог академічної доброчесності. У роботі подано посилання на відповідні джерела при використанні ідей, розробок, тверджень і відомостей інших авторів, а також надано достовірну інформацію про результати наукової роботи, використані методи дослідження і джерела інформації.

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи.
Незважаючи на добру оцінку дослідження, необхідно звернути увагу й на деякі його недоліки та дискусійні аспекти.

По-перше, підрозділ 3.2. «Позиція союзників щодо нової ролі Великої Британії у Європі (на прикладі США та Канади)» дещо виходить за межі предмету дослідження, який і без того доволі широкий («вихід Великої Британії з ЄС у європейському медійному дискурсі»), а назва цього підрозділу не вказує на аналіз авторкою медійного супроводу, а лише «позицій», і не щодо Брекзиту, а щодо «нової ролі» Британії.

По-друге, в підрозділі 1.3. «Джерельна база дослідження» авторка робить огляд і власне первинних та вторинних джерел з теми, і аналіз стану наукового вивчення проблеми. Ліпше було б це розвести та окремо подати організаційно-аналітичний огляд наукової літератури з теми, виділити дискусійні чи недостатньо вивчені аспекти, і аналіз джерел, на основі яких авторка здійснила своє дослідження. До того ж слід би було чіткіше акцентувати, що основною групою джерел є європейські медіа та вказати, які саме медіа, в якій кількості та з яких країн охоплені аналізом. Натомість дисертантка на С. 66 просто виокремлює медіа як п'яту групу джерел.

По-третє, недостає продуманим видається формулювання одного з пунктів наукової новизни: «здійснено комплексний (?) аналіз британського, європейського, канадського, американського медіапростору, що дало змогу показати, яким чином провідні медіа світу (?) висвітлювали цей історичний для ЄС поступ (?)» с. 19. Попри велику проведenu роботу, все ж це не є комплексний аналіз провідних медіа світу, а Брекзит для ЄС аж ніяк не є історичним поступом, радше – навпаки.

По-четверте, деякі положення роботи варто було б або сформулювати менш категорично, або підсилити аргументацією, наприклад: «Отже, без впливу медійного конгломерату Великобританії Брекзит навряд чи відбувся б.», С. 114.

По-п'яте, в роботі трапляються помилкові твердження. Наприклад, «Велика Британія увійшла в ЄЕС на особливих умовах і дотримувалася їх аж до початку 21 століття, знаходячись осторонь від більшості інтеграційних процесів на континенті», С. 46. Британія в 1973 році мусила прийняти стандартні умови вступу, а лише згодом виборювала для себе певні винятки (Шенген, зона євро, права громадян тощо), втім вона не була осторонь більшості інтеграційних процесів. Лісабонський договір підписано не 16 січня 2008 року (С. 60), а 13 грудня 2007 року. Додаток А: вступ Великої Британії до ЄС відбувся не 1972, а 1973 р.; 2004 року не 10 країн Східної і Центральної Європи стають членами ЄС, а 8 країн Центрально-Східної Європи та Кіпр і Мальта.

Є також незначні стилістичні зауваження: «Британія змінюється», С. 101; «Аналіз безлічі опитувань провідних аналітичних центрів...», С. 114; трапляються абзаци з одного речення (С. 46, С. 114, С. 121 та ін.).

Водночас, вищезазначені недоліки у цілому не знижують цінності й наукової новизни дисертаційного дослідження, яке дійсно становить значний науковий і практичний інтерес.

Загальний висновок. Дисертаційна робота Кибіч Яни Василівни на тему «Брекзит у європейському медіадискурсі: передумови, характер, наслідки», подана на здобуття ступеня доктора філософії у галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 052 «Політологія», є самостійним, завершеним науковим дослідженням, яке містить обґрунтовані і достовірні положення і висновки. Отримані результати мають наукову новизну, важливе теоретичне та практичне значення для реалізації євроінтеграційної стратегії України.

Дисертаційна робота Кибіч Яни Василівни відповідає спеціальності 052 «Політологія» і вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її авторка

заслугує на присудження їй ступеня доктора філософії за відповідною спеціальністю.

Опонент

доктор політичних наук,
 професор, завідувач кафедри міжнародних
 відносин Навчально-наукового інституту
 міжнародних відносин та національної безпеки
 Національного університету
 «Острозька академія»

Тетяна СИДОРУК

ПІДПИС
 ПІДТВЕРЖУЮ
 НАЧАЛЬНИК ВІДДІЛУ
 КАДРІВ НАУК

Мохлой Р.В.